

Nemzetközi kitekintés

Az elmúlt időszak felsőoktatási kérdései alapvetően:

1. a *bolognai folyamatban* kirajzolódó/feltárt szempontok alapján, illetve
2. a *lisszaboni szerződés* céljai mentén írhatók le (oktatás és képzés 2010).

A hallgatókra épp a fenti paradigmaváltások következtében nem csak úgy gondolunk, mint a jövőbeli tanítványokra, hanem mint olyan társadalmi szempontból hangsúlyos rétegre, akik a nemzet vagy régió gazdasági versenyképességét hosszú távon is biztosítani fogják. Ennélfogva a személyes és egyben intézményi felelősség a legaktuálisabb tudást, a legmegfelelőbb formában átadni, abban a szemléleti keretben, amely biztosítja azt, hogy a hallgató a későbbiekben maga is képes lesz arra, hogy hiátusait felismerve megfelelően képezze magát.

Főbb témakörök a két folyamat elemeit áttekintve

1. Az oktatás, képzés esélyteremtő szerepének erősítése
2. Az oktatás, képzés és a gazdaság kapcsolatainak erősítése
3. Az oktatás, képzés hatékonyságának javítása
4. Az oktatás, képzés minőségének javítása

A bolognai folyamat átfogó célja az volt egy olyan *Európai Felsőoktatási Térség* (EFT) jöjjön létre, amely előmozdítja a hallgatói, oktatói, személyzeti mobilitást, vonzó a hallgatók és az oktatók számára, valamint nemzetközileg versenyképes. E célok érdekében elősegíti a folyamat a különböző európai felsőoktatási rendszerek nagyobb összehasonlíthatóságát és összeegyeztethetőségét, és javítja azok minőségét.

Az *oktatás és képzés 2010* hasonló célokat fogalmazott meg uniós szempontokat fókuszba állítva, konkrét finansziális eszközökkel támogatva a célt, amely az Unió hosszú távú versenyképességét hivatott biztosítani a minőségi képzési rendszereken keresztül.

A bolognai folyamatot a felsőoktatásnak *három ciklusra* (alap–mester–PhD-képzés) alapozott strukturálási célkitűzése alapján ismerik leginkább, amellyel a korábban nagyon eltérő európai felsőoktatási struktúrákat kívánja egymáshoz közelíteni és a nemzetközi normákkal összhangba hozni.

Nem új téma a *nemzeti képesítési keretek kérdése sem*, amely az adott oktatási rendszer képesítéseinek és ezek egymás közötti kapcsolatainak leírását tartalmazza. Leírja, amit a tanulónak tudnia, értenie és tennie kell az adott képesítés alapján, továbbá, hogy hogyan mehetnek át egyik képzésből a másikba egy adott rendszeren belül.

A hallgatói, oktatói, személyzeti *mobilitás* elősegítése a folyamatok létrehozásának egyik fő célja volt. A hallgatók és oktatók Európán belüli és nemzetközi mobilitása az európai felsőoktatási kultúra lényeges részévé vált. Erőfeszítések történtek a még meglévő kihívások kezelésére, különösen a vízumok, tartózkodási és munkavállalási engedélyek, valamint a pénzügyi ösztönzők vonatkozásában (a hordozható diákhitelket és ösztöndíjakat, illetve az oktatók nyugdíjrendszereit is beleértve).

Az új képzési gondolkodás utat nyitott az egyre újszerűbb, kooperatív, határokon átnyúló tanulmányi programok előtt. A *közös diplomaként* meghatározott képesítéseket általában az alábbi kulcsfontosságú tulajdonságok jellemzik:

- a résztvevő intézmények oktatói együtt állítják össze a tantervet, közös felvételi és vizsgáztató testületeket hoznak létre és részt vesznek az oktatási célú mobilitásban; és
- a résztvevő intézmények közösen bocsátják ki a teljes programot elvégző hallgatók diplomáit, amelyeket az összes ország teljes mértékben elismer.

Az elismerés célja lehetővé tenni a tanulók számára *képességeiknek egy másik oktatási rendszerben vagy országban való használatát* anélkül, hogy ezek a képesítések értékükből veszítenének. A képesítések elismerését segítő eszközök az (Európai Kreditátviteli Rendszer) és az *oklevél-melléklet*. Az (Európai Kreditátviteli Rendszer) egyensúlyt teremt a program átlagos munkaterhelése, valamint a teljesítendő tanulási eredmények és az elsajátítandó kompetenciák között és támogatja, eszköze a *nem formális és informális tanulás elismerésének*.

A felsőoktatásban a *minőségbiztosítás* kifejezés valamennyi szakpolitikára, folyamatosan alkalmazott értékelési eljárásra és intézkedésre utal, amelyeket annak biztosítása érdekében alakítottuk ki, hogy az intézmények, programok és képesítések megfeleljenek az oktatásra, az ösztöndíjazásra és az infrastruktúrára vonatkozó konkrét normáknak.

A miniszterek által 2005-ben elfogadott, az Európai Felsőoktatási Térségre vonatkozó minőségbiztosítási normák és iránymutatások, amelyeket általában *európai normák és iránymutatásokként (ESG)* említene, minőségbiztosítási iránymutatással szolgálnak az ügynökségek és intézmények számára.

Az esélyegyenlőség *biztosítása* a hallgatók számára a felsőoktatásban, a társadalmi kohézió elősegítését és az egyének lehetőségeinek maximalizálását személyes fejlődésük és a fenntartható, demokratikus és tudásalapú társadalomhoz való hozzájárulásuk szempontjából.

A *foglalkoztathatóság* az első munkahely megszerzésének, a munkaviszony megtartásának és a munkaerőpiacon való mozgásnak a képességét jelenti. Tovább kell folytatni a párbeszédet a munkáltatók és a felsőoktatási intézmények között, különösen az első ciklusban megszerezhető képesítéseket illetően annak érdekében, hogy ez a cél teljes egészében megvalósuljon.

A felsőoktatásnak a bolognai rendszerre való áttérésére való felkészülésekor viták folytak az érdekeltek között a tanárképzés rendszerbe tagolásáról. A jól kidolgozott *tanárképzés* kulcskérdés, hiszen ez biztosítja azt a közoktatási minőséget és közvetetten a felsőoktatási minőséget is.

2001 óta köztudott, hogy az *egész életen át tartó tanulás* az Európai Felsőoktatási Térség egyik lényeges eleme. Minden tekintetben az említett folyamatok elválaszthatatlan része, amelyet elősegít:

- az előzetes tudás elismerésének javítása, beleértve a nem formális és az informális ismeretszerzést is;
- a rugalmasabb, hallgató-központú teljesítési mód kialakítása;
- a rugalmasabb tanulási útvonalak megteremtése, amelyek lehetővé teszik például, hogy a tanulók váltakozva dolgozzanak és tanuljanak; és
- a felsőoktatáshoz való hozzáférés kiszélesítése.

A nemzeti képesítési keretek is fontos eszközei az egész életen át tartó tanulás támogatásának.

A felsőoktatási törvény, továbbá különböző kormányzati programok explicit célja az üzleti szféra befektetéseihez ösztönzése a felsőoktatásba, különösen a kutatásba, fejlesztésbe, innovációba az *intézményi autonómia*, a *vagyongazdálkodás felelősségének erősítése* mellett.

A bolognai folyamat, valamint az oktatás és képzés program *2010 utáni időszaka*, pontosabban azok céljai most körvonalazódnak.

A következő célok biztos, hogy mindenképpen jelen maradnak:

1. életen át tartó tanulás és a mobilitási lehetőségek biztosítása
2. a hatékonyság és minőség növelése az oktatásban és képzésben
3. az egyenlőség, szociális kohézió és aktív állampolgárság biztosítása
4. kreativitás, innováció (vállalkozói kedv) erősítése az oktatás és képzés minden területén.

A magyar szakpolitika szabályozás szintjén az uniós, valamint bolognai célokat követve kívánt és kíván eljárni.

A ciklusokban való képzés bevezetése, az intézményi önállóság és vagyongazdálkodás támogatása, a nemzetközi mobilitás erősítése (elismerés, diákhitel, ösztöndíj stb.), a tanárképzés rendszerének átdolgozása, a 2006. március 1-től hatályba lépett oklevél-melléklet szabályozása, a nemzeti képesítési keretrendszer kialakítása felé tett lépések stb., mind-mind valamiféle egységes szemléletmód felé kívánják terelni a felsőoktatási intézményi gondolkodást.

Az intézményi tájékozottságról (amely alatt mind a hazai, mind a minket körbevevő információk feldolgozását értjük) kevés az információ, ugyanakkor az összképet tekintve bizonyos intézmények erősödő jelenlétére/pozíciójára lehet következtetni pl. a közösségi programokban való sikerességük alapján. A nemzetközi piacon, ez lehet az ajánlólevél: a közös képzésekben való gondolkodásra való készség, az intézményi eladhatóság, a hazai körülmények el nem választhatósága a nemzetközi kívánalmaktól.

A kérdés legpontosabban úgy vetődik fel, hogy egy uniós gondolkodásnak egyre inkább megfelelő szabályozási rendszer által biztosított kerettel mennyire tudnak élni a magyar intézmények, mennyire tudnak ezek mentén a magyar piacon való gondolkodás elavuló koncepciója helyett a nemzetközi piaccal számolni. Az állami szabályozás nemzetközi szempontból ez utóbbit nem tudja pótolni, ugyanakkor segíteni igyekszik azt.